

HELYZETKÉP A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ FIATALOK FELNŐTTKÉPZÉS ÉS FOGLALKOZTATÁS KERETÉBEN TÖR-TÉNŐ FELZÁRKÓZTATÁSÁRÓL

A CÉLCSOPORT, AKIK RÁSZORULNAK A FELZÁRKÓZTATÁSRA

Becslések szerint hazánkban 200 és 500 ezer közé tehető azoknak a 16–25 év közötti fiataloknak a száma, akiket bár nem fogyatékkal élőként tartanak nyilván, mégis megkülönböztetett bánásmódra szorulnának ahhoz, hogy felnőttként ne a társadalom eltartottjai legyenek, hanem adófizető munkavállalókká váljanak. Ebbe a kategóriába tartozik sok roma fiatal is.

Jellemzőik:

- Tanulási nehézségek és nagyfokú tudáshiány
- A tanuláshoz szükséges kulcsképessegek hiánya
- A továbbtanuláshoz elégtelen tantárgyi tudás
- A praktikus ismeretek hiánya
- Magatartásbeli devianciák
- Rossz egészségügyi állapot
- Döntésképtelenség: nem tudja eldönteni, hogy tanuljon vagy dolgozzon
- Negatív énkép, az önbizalom hiánya, irreális jövőkép
- Diszfunkcionális család, a kortárs csoport negatív hatása, iskolai ártalmak
- Irreális elképzelések a képzésről és a munkaerőpiacról
- Lakhatási, megélhetési problémák
- A család közömbös vagy elutasító hozzáállása
- Rossz kortársi, baráti környezet

A közoktatás által a jelenlegi jogszabályok szerint felkínált lehetőség, miszerint ezek a tanköteles kort betöltött, de általános iskolai végzettséggel sem rendelkező fiatalok egy- vagy kétéves iskolai rendszerű felzárkóztató oktatásban vegyenek részt, majd ezt követően további két-három évet a szakképzésben töltsenek, csak kevesek számára valódi perspektíva: hi-

- Közvetlenül kapcsolódnak a támogatott projekthez, nélkülözhetetlenek annak elindításához és/vagy végrehajtásához, és a projekt elfogadott költségvetésében betervezésre kerültek.
- A költségszámítás alapjául szolgáló egységarak nem haladják meg a piaci árat, és a piaci ár független módon megállapítható és ellenőrizhető.
- Magyarországon megvalósuló projekthez kapcsolódnak.

Szerepelnek az elszámolható költségek listáján:

- A projekt megvalósításban résztvevőkkel (projektmenedzsment és projektszemélyzet) és a célcsoporttal (projektrésztvevők) kapcsolatos személyi jellegű költségek
- Bérek, bérjellegű költségek és járulékaik
- Útiköltség és napidíj, szállásköltség
- Képzési költségek
- Beszerzések:

A beruházásokra – beleértve az eszközbeszerzéseket és az épület-felújításokat is – maximum a projekt teljes költségvetésének 30%-a fordítható. Kizárólag az ESZA által támogatott célok elérését közvetlenül szolgáló, a támogatott tevékenységek megvalósításához elengedhetetlenül szükséges új és használt eszközök (immateriális javak, műszaki felszerelések, berendezések, járművek, egyébek) beszerzési értéke, tételenként 7 650 000 Ft bruttó összeghatárig számolható el. Az épületek felújítási (beleértve a kisebb javításokat is), átalakítási költsége projektenként összesen 7 650 000 Ft bruttó összeghatárig számolható el. Szolgáltatások igénybevételére a fenti korlátozás nem vonatkozik.

- Bérlet
- Szolgáltatások igénybevételének költsége
- Adminisztratív költségek
- Értékcsökkenés
- Természetbeni hozzájárulások (csak önerőként)
- Rezsiköltségek (legfeljebb 7%)

A vállalkozások – amelyek foglalkoztatóként vehetnek részt a projekt végrehajtásában – csak a célcsoporttal kapcsolatos személyi jellegű költségeiket (bér és járulékaik) számolhatják el, beszerzéseiket és egyéb költségeiket nem.

Ha a támogatott tevékenységet részben nem közvetlenül a kedvezményezett hajtja végre, hanem az „kiszereződés” keretében valósul meg, továbbra is a kedvezményezett tartozik felelősséggel a tevékenység végrehajtásának minden költségéért.

A költségvetés tervezésekor az összes igényelhető támogatás terhére 5% tartalék tervezhető. A tervezett tartalék csak rendkívül indokolt esetben, az Irányító Hatóság jóváhagyásával használható fel.

A pályázatok postára adásának végső határideje 2004. augusztus 30. volt. Az előzőekben bemutatott intézmények pályáztak és nyertek a HEFOP pályázaton. A program végrehajtása napjainkban megkezdődött.

A projekt szakaszai és az azokhoz kapcsolódó feladatok:

A szakasz megnevezése	A feladatok megnevezése
Az előkészítő szakasz (max. 3 hónap)	A foglalkoztatás és képzés materiális feltételeinek biztosítása; a célcsoport tájékoztatása, a projektrésztvevők felkutatása, kiválasztása, ráhangolása, motiválása, pályaaorientációja; hiányzó alapismereteik pótlásának megkezdése
A foglalkoztatási, képzési szakasz (13-15 hónap)	A projektrésztvevők számára ebben, de csak ebben a szakaszban munkabér fizethető. A hiányzó alapismeretek pótlása, felzárkóztatás; a résztvevők tanulási és munkamotivációinak erősítése A résztvevők foglalkoztatással összekapcsolt képzése, gyakorlati és elméleti oktatása; köztes vizsgák szervezése; a foglalkoztatás során előállított termékek vagy a szolgáltatások értékesítése A kulcsképessegek fejlesztése; számítógép-felhasználói ismeretek oktatása; idegen nyelv oktatása Az elhelyez(ke)dés előkészítése; a leendő munkáltatók felkészítése a képzésből kilépők (el)fogadására, munkahelyi beilleszkedésének támogatására Vizsgáztatás
A pszichoszociális támogatások biztosítása a projekt teljes ideje alatt, beleértve a nyomon követés és utógondozás szakaszát is (max. 22 hónap)	
Záró szakasz (6 hónap)	Az elhelyezkedés segítése; az elhelyezkedettek nyomon követése, utógondozása, munkahelyi beilleszkedésük segítése
A projekt lezárása és értékelése, az eredmények elterjesztése	

A projekt végrehajtásának időtartama: 22 hónap

- Az előkészítő szakasz 1-3 hónap
- A résztvevők foglalkoztatással összekapcsolt képzésének ideje 13-15 hónap
- A vizsga utáni elhelyezést követő nyomon követés és utógondozás ideje 6 hónap

A projekt megvalósítása során elszámolható költségek

Saját hozzájárulás biztosítása a támogatásnak nem feltétele. Saját forrásnak minősül a kedvezményezett által a támogatott projekthez biztosított forrás, amelybe az államháztartás alrendszeréből nyújtott támogatás nem számítható be.

Az Európai Szociális Alap (ESZA) forrásainak terhére csak olyan költségek számolhatók el, amelyek megfelelnek a következő feltételeknek:

- A kedvezményezetteknek valóban felmerült költségek és teljesülésük (bankkivonat, kifizetési utalvánnyal), jogalapjuk (szerződéssel, megrendeléssel), valamint paraméterek (számviteli bizonylattal) az eredeti okmányokkal igazolhatók.
- A támogatási szerződés megkötése után és a támogatási szerződésben rögzített megvalósítási időszakban merültek fel. Az Irányító Hatóság külön írásbeli engedélye alapján a pályázat benyújtását követően felmerült költségek elszámolhatók.

giai (képzési) alprojektvezetőt (aki a 2. komponens végrehajtásának irányítását is végzi), egy termelésirányítót, valamint egy pénzügyi szakembert alkalmaznak munkaviszony vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében, akiknek munkaideje a projektben bizonyíthatóan eléri a heti 30 órát. A képzési alprojektvezetőt elég csak a képzés idejére alkalmazni, de amennyiben a pályázó a 2. komponensre is benyújtja a pályázatát, akkor ügyelni kell arra, hogy ennek a komponensnek a szakmai vezetését is el kell látnia.

A pályázóknak 24 fő projekt résztvevői létszám felett vállalniuk kell egy szociális munkás vagy szociálpedagógus, illetve egy fejlesztőpedagógus vagy felzárkóztató tanár, szakmánként egy mester és egy segéd alkalmazását is munkaviszony vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében, akiknek munkaideje a projektben bizonyíthatóan eléri a heti 30 órát.

A menedzsment tagjainak, a személyzet tagjai közül a szociális munkásnak és a fejlesztőpedagógusnak szakirányú felsőfokú végzettséggel és a hátrányos helyzetű emberek segítségével megfelelő szakmai tapasztalattal kell rendelkeznie a munkaerő-piaci, a szociális szolgáltatások vagy az oktatás, képzés területén, a mesterek és a segítők középfokú végzettségűek is lehetnek.

A pályázóknak vállalniuk kell, hogy együttműködnek az Irányító Hatósággal, a Közreműködő Szervezetekkel és a külső értékelőkkel, valamint az Európai Unió kijelölt hatóságaival a projekt megvalósítása során, valamint részt vesznek a számukra szervezett képzéseken.

A pályázóknak és partnereinek, illetve az általuk foglalkoztatott szakembereknek tiszteltben kell tartaniuk a szociális munka etikai kódexét a munkaerő-piaci integrációs szolgáltatások nyújtása során. A kódex letölthető a www.3sz.hu honlapról.

A projekttervnek részletes, ehhez a projekthez készült szükségletfeltáráson kell alapulnia: fel kell mérni a célcsoport valós igényeit és szükségleteit, a helyi/kistérségi munkaerőpiacot és az ott jelentkező főbb tendenciákat a képzési és foglalkoztatási célok alátámasztása érdekében, a rendelkezésre álló kapacitásokat, és le kell írni a jövőbeli helyzetet, valamint be kell mutatni annak fenntarthatóságát. A szükségletfelméréshez felhasználhatók a népszámlálási és más statisztikai adatok, a helyi/kistérségi fejlesztési tervek, a munkaügyi központok statisztikái, szociálpolitikai koncepciók és más, a helyi/kistérségi gazdasági és munkaerő-piaci folyamatokat meghatározó dokumentumok. A szükségletfelmérést csatolni kell a pályázathoz.

A pályázónak vállalnia kell, hogy a projekt lezárását követően az utolsó hónapokban képzésbe, illetve munkába helyezett ügyfelek utógondozását ellátja, és erről az előírt utógondozás leteltével, a projektidőszak lezárása után legkésőbb 6 hónappal jelentésben beszámol.

A KOMPONENSENKÉNTI TARTALOM

1. komponens: Hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piaci és társadalmi (re)integrációjának elősegítése integrált megközelítésű, alternatív képzésükön keresztül

A pályázat meghirdetésének, a projektek megkezdésének és befejezésének várható ideje

Komponens	A pályázat meghirdetése	A pályázat benyújtása	A projekt végrehajtása megkezdése	A projekt végrehajtása befejezése
1. Hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piaci és társadalmi (re)integrációjának elősegítése integrált megközelítésű, alternatív képzésükön keresztül	2004. március 25.	2004. augusztus 30.	2005. február	2006. november
2. A hátrányos helyzetű emberek integrált megközelítésű, alternatív képzését megvalósító non-profit szervezetek szervezeti és emberi erőforrásainak fejlesztése	2004. március 25.	2004. augusztus 30.	2005. február	2006. november

Minden projektnek be kell fejeződnie 2008. december 31-ig, a pénzügyi zárást (jóváhagyott pénzügyi jelentés) is beleértve.

A célcsoport

Alacsony iskolai végzettségű vagy elavult, nem piacképes szakképzettséggel rendelkező munkanélküli emberek (köztük romák), de közülük is különösen

- a 45 év feletti;
- a büntetőeljárásban terheltnek minősülő emberek;
- a fogyatékos emberek, illetve megváltozott munkaképességűek;
- a hátrányos helyzetű, az iskolarendszertől lemorzsolódott fiatalok;
- a gyógyult vagy gyógyulófélben lévő szenvedélybetegek;
- tartósan munkanélküli emberek.

Általános követelmények

A célcsoport foglalkoztatásának a munkáltató jogállásától függően a Munka Törvénykönyvről szóló 1992. évi XXII. törvénnyel, a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénnyel és a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvénnyel összhangban kell megtörténnie.

Valamennyi tervezett tevékenység megvalósítása során a pályázók kötelesek a vonatkozó hatályos magyar jogszabályok alapján eljárni, azok rendelkezéseit betartani, beleértve a Közbeszerzési Törvényt.

A személyes adatok nyilvántartását, felhasználását és védelmét a pályázónak (és partnereinek), a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény rendelkezéseinek értelmében kell biztosítani.

A pályázóknak vállalniuk kell, hogy a menedzsmentben a projekt teljes időtartama alatt egy (projekt)menedzsment-tapasztalatokkal rendelkező projektvezetőt, egy pedagóg-

legen és a köztartozásokról szóló APEH-igazoláson kívül banki igazolással kell bizonyítani. Az igazolásnak tartalmaznia kell, hogy a bank kinek és milyen célra állította ki azt.

Megfelelő gyakorlattal kell rendelkeznie, és igazolnia kell, hogy képes egy olyan nagyságrendű projekt megvalósítására, amekkorára támogatási igényt nyújtott be. A pályázó szervezetnek tapasztalattal, gyakorlattal kell rendelkeznie foglalkoztatási, munkaerő-piaci (re)integrációs vagy képzési, humán erőforrás-fejlesztési programok lebonyolításában.

A pályázó non-profit szervezetek létesítő okiratának vagy egyéb, a működésüket alapvetően meghatározó dokumentumoknak tartalmazniuk kell a pályázott tevékenysége(ke)t.

A pályázó szervezet létesítő okiratának a pályázat benyújtásának időpontjában legalább egyévesnek kell lennie.

Az elnyerhető támogatások összege

Komponens	Minimális támogatás	Maximális támogatás
	millió forintban	
1. Hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piaci és társadalmi (re)integrációjának elősegítése integrált megközelítésű, alternatív képzésükön keresztül	35,7*	107,1*
2. A hátrányos helyzetű emberek integrált megközelítésű, alternatív képzését megvalósító non-profit szervezetek szervezeti és emberi erőforrásainak fejlesztése	3,8	10,0

*Az egy projektrészvevőre számított fajlagos költség: 3 millió forint.

Ha a pályázó az igényelt támogatásnál nem veszi figyelembe a rögzített minimum és maximum értékeket, pályázata elutasításra kerül.

A projekt időtartama

Komponens	A projekt teljes időtartama (hónap)	A foglalkoztatással összekapcsolt képzés időtartama (hónap)
1. Hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piaci és társadalmi (re)integrációjának elősegítése integrált megközelítésű, alternatív képzésükön keresztül	22	min. 13, max. 15
2. A hátrányos helyzetű emberek integrált megközelítésű, alternatív képzését megvalósító non-profit szervezetek szervezeti és emberi erőforrásainak fejlesztése	22	-

A rendelkezésre álló támogatási összegből 5,4 milliárd forint fordítható az 1. komponenshez kapcsolódó projektek, és 350 millió forint a 2. komponenshez kapcsolódó projektek megvalósításának támogatására. A támogatás formája: vissza nem térítendő támogatás (visszafizetési kötelezettség nélküli végleges juttatás).

A vissza nem térítendő támogatás minimális összege (12 fő projektrésztvevő esetén):

- Az 1. komponens esetében: 35,7 millió forint
- A 2. komponens esetében 3,8 millió forint

A vissza nem térítendő támogatás maximális összege (36 fő projektrésztvevő esetén):

- Az 1. komponens esetében: 107,1 millió forint
- A 2. komponens esetében 10 millió forint

A pályázóknak önrészt nem kell felajánlania, de:

- megfelelő pénzügyi stabilitással és elegendő forrással kell rendelkeznie, hogy a projekt folyamatos finanszírozása biztosított legyen. A támogatás utolsó 20%-ának folyósítása utólag, a benyújtott számlák alapján történik;
- a foglalkoztatás (termelés vagy szolgáltatás) során keletkező árbevételt a projekt végrehajtására kell fordítania.

A pályázathoz mellékelni kell a tervezett árbevétel realizálásának részletes számításokkal történő alátámasztását, valamint a projekt végrehajtása során előállított termékek vagy szolgáltatások értékesítését biztosító részletes marketing-tervet is!

Kik pályázhatnak? Kik lehetnek a pályázat kedvezményezettjei?

A pályázók (és a kedvezményezettek) non-profit szervezetek (egyesületek, alapítványok, közhasznú társaságok) és egyházak vagy egyházak önálló képviselői szervvel rendelkező szervezeti egységei (önálló jogi személyiségű szervezeti egysége, az egyház vallásos célra létesített önálló jogi személyiségű szervezete, intézménye, egyházközsége) lehetnek, ha vállalják, hogy a Pályázati Útmutató 2.1.2. pontjában felsorolt partnerek közül a projekt végrehajtása szempontjából szükségesekkel konzorciumot alkotnak. Amennyiben a képzés részeként megvalósuló foglalkoztatás vállalkozásoknál történik, úgy a célcsoportnak kifizetett bér és járulékai erejéig a vállalkozások is lehetnek kedvezményezettek.

A pályázóra vonatkozó általános feltételek:

A pályázó szervezet székhelye csak Magyarországon lehet.

A pályázó szervezetnek közvetlen felelősséget kell vállalnia a projekt előkészítéséért és megvalósításáért, azaz nem lehet pusztán közvetítő szervezet.

A pályázó szervezetnek átfogó felelősséget kell vállalnia a munkaerő-piaci (re)integrációt segítő projekt lebonyolításáért, a pályázati program maradéktalan teljesítéséért.

A pályázó szervezet feladata projektmenedzsment biztosítása, különösképpen a partnerek és alvállalkozók szerződtetése, tevékenységük nyomon követése, a projekt megvalósításának koordinálása, a partneri együttműködés szervezése és fenntartása, a pénzügyi és szakmai menedzsment, valamint az adminisztráció is. A partnerekkel közösen kialakított és konzorciumi megállapodásban rögzített munkamegosztás alapján vesz részt a program-elemek és feladatok megvalósításában.

Megfelelő pénzügyi stabilitással és elegendő forrással kell rendelkeznie, hogy a projekt folyamatos finanszírozása biztosított legyen. Ezt a feltételt az éves beszámolón, az éves mér-

2. komponens: A hátrányos helyzetű emberek integrált megközelítésű, alternatív képzését megalósító non-profit szervezetek szervezeti és emberi erőforrásainak fejlesztése

A projekt eredményes végrehajtása és hosszú távú fenntarthatósága érdekében szükség lehet a projektszemélyzet tagjai tudásának, készségeinek, magának a projektet megalósító szervezetnek, a konzorcium tagjai közti együttműködéshez szükséges készségek fejlesztésére. Ennek támogatására szolgál a 2. komponens.

A fejlesztések keretében külön figyelmet kell fordítani:

- a projektet végrehajtó szervezet belső szervezeti és emberi erőforrásaira;
- a projektszervezet működésének hatékonyságára;
- a menedzsment és a személyzet tagjainak pszichés terhelhetőségére, mentális egészségére;
- a projektet végrehajtó szervezet külső szervezeti és emberi erőforrásaira.

A támogatott projektekkel szembeni elvárások

A projektek gerincét a képzés részeként csoportban, védett körülmények között végzett, de idővel a piac hatásainak is kitett termelés vagy szolgáltatás (a foglalkoztatás) képezi. Erre kell, hogy épüljön a kiválasztás, a pályorientáció, a munkamotiváció erősítése, a munkával kapcsolatos attitűdök, a munkakultúra, a munkavégző képesség fejlesztése, a gyakorlati, esetleg az elméleti képzés is, valamint a kulcsképessegek fejlesztése. A projektrésztvevők képezhetősége érdekében biztosítani kell tanulási készségeik fejlesztését, hiányzó alapismereteik pótlását, felzárkóztatásukat, segítséget kell adni – ha hiányzik – az alapfokú iskolai végzettség megszerzéséhez is. A képzésben való tartós és eredményes részvételük érdekében olyan pszichoszociális támogatást kell biztosítani, amely segít elhárítani annak külső és belső akadályait, illetve – képzettségük megszerzését követő elhelyezkedésük után – segíti munkahelyi beilleszkedésüket.

A projektrésztvevők száma nem lehet kevesebb 12-nél, s nem lehet több 36-nál. Egy projekten belül több szakmában is lehet képezni. A szakmák megválasztásánál figyelembe kell venni a munkaerőpiac helyi és kistérségbeli igényeit, a célcsoport sajátosságait és a nemek közötti esélyegyenlőséget is. Arra kell törekedni, hogy a projektrésztvevők között a roma munkanélküliek aránya reprezentálja a roma lakosságnak a projekt hatókörébe tartozó földrajzi területen jellemző arányát.

A lemorzsolódás mértéke nem lehet nagyobb 15%-nál. A projektből lemorzsolódott résztvevőket, amíg a képzés előrehaladása engedi, pótolni lehet, de csakis a pályázatban vállalt célcsoport(ok)ba tartozó emberekkel. A képzettség megszerzése után, az elsődleges munkaerő-piacon történő elhelyezést követő 6. hónapban (tehát az utógondozás 6. hónapjában) a projektbe induláskor bevont létszám legalább 70%-ának munkában kell állnia.

A pályázat keretében odaítélhető támogatás összege

Az integrált megközelítésű, alternatív képzési projektek [1. komponens] és a projektek végrehajtását végző szervezetek szervezeti és emberi erőforrásai fejlesztésének [2. komponens] támogatására 2004 és 2006 között összesen 5,75 milliárd forint áll rendelkezésre, amelynek 75%-át az Európai Szociális Alap, 25%-át pedig a központi költségvetés biztosítja a Munkaerő-piaci Alapból.

- A munkanélküliek segítségét szolgáló helyi erőforrások növelése az alternatív képzést vállaló non-profit szervezetek és más szervezetek, önkormányzatok, intézmények, vállalkozások együttműködése révén
- Az integrált megközelítésű, alternatív képzési modell intézményesülésének elősegítése

A várt eredmények és hatások

- Legalább 53, integrált megközelítésre épülő, alternatív képzési projekt megvalósítása
- Egy projektben legalább 12, legfeljebb 36 munkanélküli ember képzése, és a képzés részeként megvalósuló foglalkoztatása
- Legalább 1800, korábban munkanélküli ember képzése, és a képzés részeként megvalósuló foglalkoztatása
- Legalább 85%-uk szakképzettséghez jutása
- Legalább 70%-uk - elsősorban a szakképzettségnek megfelelő munkakörben történő - elhelyezkedése és tartós (legalább 6 hónapos) munkában maradása, önálló megélhetésének biztosítása
- Az integrált megközelítésre épülő, alternatív képzési projektet végrehajtó non-profit szervezetek erőforrásainak gyarapodása
- A képzési projekt és a megvalósításában közreműködő szervezetek, intézmények, vállalkozások közti együttműködés tartóssá válása

Prioritások

Az elbírálás során előnyt jelent:

- a munkaerőpiac igényeihez alkalmazkodó szakképzettség biztosítása;
- a projekt hatókörének kistérségre való kiterjedése;
- a projektnek az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott, a 7/2003. sz. Kormányrendeletben megnevezett településeken történő megvalósítása.

Támogatható tevékenységek

1. komponens: Hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piaci és társadalmi (re)integrációjának elősegítése integrált megközelítésű, alternatív képzésükön keresztül

A komponens a 175. oldalon felsorolt célcsoportokba tartozó, munkanélküli emberek foglalkoztatással összekapcsolt, állam által elismert szakképesítést biztosító képzését foglalja magába. (Fogyatékos emberek esetén a betanított szintű képzettség is támogatható.)

Az integrált képzési projekteknek tartalmazniuk kell a projektrésztevők:

- képezhetőségének fejlesztésére;
- munkavégző képességének, munkakultúrájának fejlesztésére;
- szaktudásának fejlesztésére;
- szociokulturális körülményeinek javítására;
- pszichoszociális állapotának javítására,;
- életvitelének fejlesztésére;
- munkahelyi beilleszkedésének megkönnyítésére irányuló tevékenységeket is.

tás. Ennek veszélye fokozottan fenyegeti a társadalom egyes hátrányos helyzetű csoportjait, különösen az alacsony iskolai végzettségű vagy elavult, nem piacképes szakképzettséggel rendelkező munkanélküli embereket.

A tartósan munkanélküliek és az inaktívak esetében a munkaerőpiacon kívül töltött hosszú időszak alatt meglazulnak a munka világához fűződő kapcsolatok, a munkavégző képesség megkopik. Ezen csoportok visszasegítése a munkaerőpiacra hosszabb folyamat, amely többirányú támogatást biztosító programokat tesz szükségessé. A foglalkoztathatóság javításának a hátrányos helyzetűek esetében olyan integrált megközelítésen kell alapulniuk, amely figyelembe veszi a hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetből fakadó problémák összetettségét, halmozódását. Az eredményes munkaerő-piaci beilleszkedés segítéséhez a foglalkoztathatóság javítását meg kell előzniük vagy ki kell egészíteniük a képezhetőség javítására irányuló és az egyéni adottságokhoz igazodó, támogató szolgáltatásoknak.

Az elmúlt évek során Magyarországon az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány és a PHARE támogatása révén kialakult alternatív (iskolarendszeren kívüli) képzési modell lényege, hogy a benne részt vevők – a maguk és/vagy szűkebb vagy tágabb környezetük számára – hasznos munkatevékenység végzése, foglalkoztatásuk közben szerzik meg azokat a készségeket és (szak)ismereteket, amelyekre szakképzettségükhöz, sikeres elhelyezkedésükhöz, munkaerő-piaci és társadalmi beilleszkedésükhöz szükségük van.

Az alternatív képzési modell sajátja, hogy a foglalkoztatással összekapcsolt képzést olyan pszichoszociális támogatás kíséri, amely csökkenti a képzésből való lemorzsolódásuk veszélyét, és javítja a képzésben való eredményes részvételük feltételeit.

E három elem (a foglalkoztatás, a képzés és a pszichoszociális támogatás) együttes alkalmazása jelenti a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztathatósága javításának integrált megközelítését.

A munkaerő-piacon elsősorban az állam által elismert szakképesítéssel rendelkező emberek keresettek, így a projektek, ha meg akarnak felelni a munkaerőpiac igényeinek, akkor az Országos képzési jegyzékben szereplő szakképesítésekhez szükséges képzést biztosítják a résztvevőknek. Kivételt képezhet a fogyatékos emberek képzése. Esetükben a betanított szintű képzettség biztosítása is támogatható.

Célok

- A jelenleginél több, a hátrányos helyzetű emberek különböző csoportjainak adottságaihoz, szükségleteihez igazodó és igazolható eredményeket felmutatni képes integrált megközelítésű alternatív képzési projekt létrejöttének elősegítése
- Minél több hátrányos helyzetű (köztük roma), munkanélküli ember tartós munkába állásának, munkahelyi és társadalmi beilleszkedésének elősegítése
- Alacsony iskolai végzettségű emberek számára lehetőség biztosítása az állam által elismert szakképesítés (fogyatékos emberek esetében lehet betanított képzettség) megszerzésére
- Az alternatív képzést vállaló non-profit szervezetek szervezeti és emberi erőforrásainak fejlesztése

Sorszám	A program neve	Létszám / fő	Szakma	Fő finanszírozó
10.	HAJSZÁLGYŐKE- REK Helyszín: Pécs, Kétújfalu	40	Gyógynövény-ismerő és -termelő Házi betegápoló Dajka Takarító	PHARE
Összesen	10 program	446 fő	19 szakma	

A 446 fő összetétele:

Férfi - nő arány: 60 - 40 %

Pályakezdő fiatal: 340 fő

Tartós munkanélküli: 106 fő

A megye falvaiban él a résztvevők 80%-a

A roma népességhez tartozik a résztvevők 30%-a

Sikeres a képzés és a munkába helyezés a résztvevők 92%-ánál.

A termelőiskolai programtól várható eredmények

A termelőiskolai programban olyan fiatalok vesznek részt, akik másként nagy valószínűséggel nem jutnának végzettséghez, szakképzettséghez, így esélyhez a munkaerőpiacon való érvényesüléshez. A lemorzsolódás a különleges bánásmód és a tanulói idő alatt megélhetés biztosítása következtében a tapasztalatok szerint mégis minimális, ezért várható, hogy a kísérletben részt vevők nagy része szakképzettséget szerez, így potenciális adófizetővé válik, míg e lehetőség híján nagy valószínűséggel segélyezett lenne.

A 6 hónapos nyomon követés eddigi tapasztalatai bizonyítják, hogy fél év múlva a résztvevők 80-90%-a továbbra is munkaviszonnyal vagy önálló vállalkozással rendelkezik.

Várható, hogy a résztvevők kb. 5%-a fél éven belül felnőttképzés keretében középiskolában továbbtanul vagy második szakképzettség megszerzésére irányuló tanulmányokat kezd.

A termelőiskolai program euro-konform volta lehetővé teszi az EU-pénzalapok pályázati úton történő bevonását a további fejlesztésekbe.

AZ EURÓPAI UNIÓ STRUKTURÁLIS ALAPOK (EURÓPAI SZOCIÁLIS ALAP)

ÁLTAL TÁMOGATOTT PÁLYÁZAT A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ EMBEREK ALTERNATÍV MUNKAERŐ-PIACI KÉPZÉSE ÉS FOGLALKOZTATÁSA TÁMOGATÁSÁRA

A PÁLYÁZAT CÉLKITŰZÉSEI

A szegénység és a társadalmi kirekesztettség egyik meghatározó oka a munkaerőpiacról való kiszorulás, a munkanélküliség, különösen a tartós munkanélküliség és az inaktivi-

A pécsi termelőiskola projektjei

Sorszám	A program neve	Létszám / fő	Szakma	Fő finanszírozó
1.	OFA I.	50	Karbantartó Üvegező Fonottbútor-készítő Gyógynövény-ismerő és -termelő	OFA + BMMK
2.	OFA II.	50	Faműves Fonottbútor-készítő Kertész Kőműves Pincér Szakács	OFA + BMMK
3.	OFA III.	40	Faműves Fonottbútor-készítő Kőműves Pincér Szakács	OFA + BMMK
4.	OFA IV.	50	Faipari gépmunkás Kosárfonó és fonottbútor-készítő Kőműves Varrómunkás Pincér Szakács	OFA + BMMK
5.	ÚTIRÁNY I.	50	Kesztyűs Gyógynövény-termelő és -ismerő Pincér Szakács	OFA + BMMK
6.	ÚTIRÁNY II.	50	Parkgondozó Faipari gépmunkás Kőműves Pincér Szakács	BMMK
7.	ÚTIRÁNY III.	50	Parkgondozó takarító Kőműves Pincér Szakács Bőripari szabász	BMMK
8.	AGRÁRSULI Helyszínek: Vajszló, Sellye	30	Gyógynövény-ismerő és -termelő	BMMK
9.	KISTÉRSÉGI AGRÁRTRANZIT Helyszínek: Gödre, Magyarmecske, Kétújfalu	36 NŐI PROG- RAM	Gyógynövény-ismerő és -termelő Fakitermelő és erdőművelő	BMMK

szemléletet. A rendelkezésre álló egy év alatt a projektben részt vevőket vissza, illetve rá kell szoktatni – mivel jó néhányuk még soha nem dolgozott – a rendszeres munkavégzésre.

– A projektrésztvevők lemorzsolódásának megelőzése

Az eddigi tapasztalatok szerint a programot idő előtt elhagyóknál főleg motivációs problémák voltak. A motiválatlanság kiszűrése a kiválasztásnál kell, hogy történjék. Az igazolatlan hiányzások magas számának csökkentésére folyamatosan más, pozitív motiválási módszereket kerestek és keresnek a szankciók helyett. (Pl. a mérőföldkő-vizsgák értékelésére iskolagyűlés keretében kerül sor, ahol a tanulók oklevelet kapnak, teljesítményarányos értékelés, premizálás a szakmai vizsgát követően, munkatapasztalat-szerzési lehetőség biztosítása.)

A projektrésztvevők szociokulturális helyzetének, pszichoszociális állapotának javítása magában foglalja azon programokat, amelyek a társadalmi és kulturális szervezetekkel való jobb működést célozzák. A reszocializáció színterei az egyéni és csoportos szociális munka, esetenként a család, a fiatal és az iskola közötti együttműködés, valamint gyakorlatilag a Termelőiskola összes kiegészítő szolgáltatása. A szociokulturális helyzet javításában hangsúlyos az információnyújtás, segélyek, pótlékok igénylésének, egyéb ügyintézés segítése, jogi tanácsadás, kísérés más intézményekbe.

UTÓGONDOZÁS

Az alprojekt céljai és módszerei az előzőekhez hasonlóak, tartalmazza az alábbi elemeket: információnyújtás, ügyintézés segítése, jogi és pszichológiai tanácsadás, más intézményekkel való kooperáció, Termelőiskolások Klubjának működtetése.

Az utógondozás ideje alatt leginkább azokkal a hallgatókkal szorosabb a kapcsolat, akik munkahelyet váltanának vagy keresnek. A szociális, mentális gondoskodásra való igény igen ritka, ilyen jellegű munkát főleg a szakmai vizsgán eredménytelen tanulók körében végeznek.

Az előzőekből adódóan érthető, hogy az utógondozási munka átkerült az értékesítés alprojektjébe.

A Pécsi Termelőiskola szakmai kínálata és a szolgáltatások folyamatosan bővülnek, változnak.

Az alprojekt módszerei

- A szakmák gyakorlati ismereteinek az elmélettel szoros kapcsolatban történő átadása, ezáltal az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazásának megtagasztalása
- Az élménypedagógia módszerei alapján történő produktív tanulás, mely nagymértékben a szakoktatókon múlik
- Napi feladatkiadás, melynek során a résztvevők a napi munkákat a szakoktatóval közösen megbeszélik
- A tevékenységek rögzítése munkanaplóban (A munkanapló dokumentum, amely alapján a foglalkoztatási alprojekt teljesítése igazolható. A tanulók a munkanaplók vezetése által saját munkájukat dokumentálják, melyet a szakoktató naponta értékkel. Az értékelést százalékos formában vezeti be a munkanaplóba, melyet minden esetben szóban is megindokol.)
- Az elkészült munkák értékelése csoportszinten és egyénileg is
- A munkanaplók értékelése (A Pécsi Termelőiskola menedzsmentje havonta egyszer bekéri a munkanaplókat. Egyrészt ennek alapján történik az elméleti képzésen kívüli időszak jelenlétének igazolása, másrészt annak ellenőrzése, hogy a hallgatók haladása megfelel-e a tanmenetnek.)
- A teljes előállítási és értékesítési folyamatban való aktív részvétel

Az alprojekt sikeres megvalósításának feltételei

- A projektszemélyzet hatékony együttműködése

Az a cél, hogy a közös egyeztetés mint koordinációs mechanizmus domináljon, megvalósuljon. Szakoktatói értekezletek, munkamegbeszélés, igény szerint esetmegbeszélések tanári értekezlettel. A szabadidős programok szintén a hatékonyabb együttműködést segítik.

- A projektszemélyzet mentális egészségének megőrzése

A projektszemélyzet mentális egészségét szakmai megbeszélésekkel, szupervízióval óvják. A projektszemélyzetből a menedzsment tagjait a nyílt kommunikáció, személyes kontaktus, kölcsönös véleménybefolyásolás, empátikus odafordulás, illetve a program alapvető értékeit tekintve véleményazonosság jellemzi, ami nagyon fontos a mentális egészség megőrzésében.

- A projektrésztvevők számára kedvező pszichés klíma megteremtése

A termelőiskola kiemelten fontosnak tartja a szociális és mentális segítségnyújtást.

A célcsoport hátrányaiból fakadóan nagy hangsúlyt fektetnek a tanulók motivációhiányának mérséklésére, a pozitív munkahelyi klíma megteremtésére annak érdekében, hogy ne újabb kudarcélménnyel, hanem – talán életükben először – pozitív élménnyel éljék meg újrakezdesi lehetőségük első szakaszát, mely nagyban hozzájárulhat az elsődleges munkaerőpiacra történő reintegrálódásukhoz. Ennek érdekében a programban részt vevő szakemberek tudatosan alakítják ki azt a pozitív pszichés klímát, amely a tanulók körében a legtöbb esetben a családot pótolja, illetve a valahová tartozásukat erősíti.

A célcsoport tagjainak többsége a képzés alatt megpróbál bevetni minden olyan praktikat, amelyet „előző életében” használni tudott, hogy kitérjen a munka és a tanulás elől. Ez szintén egy olyan problémaforrás, amellyel kiemelten kell foglalkozni, mivel az elsődleges munkaerőpiacon nem engedhető meg, illetve a munkaadói oldal nem tolerálja ezt a fajta

Mivel nem kudarcélményeik továbbnövelése a cél, hanem a meglévő tudásra való építés – ami egyrészt sikerélményhez juttatja őket, másrészt növeli kompetenciájukat – nyilvánvaló, hogy a szakma elsajátítását a gyakorlaton keresztül kell megvalósítani. Fontos, hogy a munkatapasztalat-szerzés során a tanuló a gyakorlati műveletekhez tudja kapcsolni az elméleti anyagot. Így tehát a projekt során az elméleti és gyakorlati képzés elválaszthatatlanul szoros egységben, és legfőképpen a munkatapasztalat-szerzés részeként valósul meg.

A foglalkoztatási alprojektnek szakmánként más a felépítése és a tematikája, de bizonyos alapvető módszertani elemekben megegyeznek:

Az alprojekt az elméleti és gyakorlati ismereteket a termelőtevékenység által szoros egységben összefogva és az élménypedagógia módszereivel adja át.

A fokozatosság elvének betartásával a gyakorlatok első fázisait tanműhelyben végzik a résztvevők arra törekedve, hogy minél előbb eljussanak ahhoz a munkakultúrához, amely a programokban szereplő szakmacsoport minden szakmájában irányadónak tekintendő. Így az első mérföld időszakában lényeges, hogy a folyamatos munkára szoktatás, az alapvető készségek és munkafolyamatok elsajátítása belső tanműhelyekben, szakoktatói jelenléttel, irányítással történjen.

A szakmacsoportokat vezető szakoktatók szerepe meghatározó:

- Szakmai felkészültségük biztosítja a képzés színvonalát.
- Pedagógiai módszereik, személyiségük, emberségük lényegesen befolyásolja a program pszichés klímáját.
- Az élménypedagógia elsősorban az ő tevékenységükben valósul meg.
- Ők vannak legtöbbet együtt a hallgatókkal, így a szakmai fejlődésen kívül személyiségük fejlődésére is jelentős hatással lehetnek.

Így a szakoktatók felelőssége óriási.

Az alprojekt a kihelyezett munkahelyeken vagy az iskola által működtetett szolgáltatásokon belül, a tanult szakma elméleti és gyakorlati elemeinek begyakorlását valósítja meg, hogy felkészítse a résztvevőket az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedésre. A fiatalok egy valóságos, értékteremtő folyamat aktív részeseiként annak minden elemében (tervezés–kivitelezés–ellenőrzés) részt vesznek, a későbbi munkavállalásra kellően felkészülnek. Ezzel a fejlesztő munkával elérhető, hogy a tanulóknak a gyakorlati alkalmazás során az ismeretek elmélyülnek, továbbá kialakul a biztos szakmai tudás, a társakkal, kollégákkal való hatékony együttműködés, a munkavégzéshez, illetve a választott szakmához való pozitív hozzáállás.

A termelőiskolai tranzitprojekt végső célja a résztvevők munkába helyezése a tizenkettedik hónap végén, és további minimum öt hónapon keresztül munkában tartásuk.

Minden csoport esetében tervezet készül a résztvevők foglalkoztatásáról, valamint a termelésről és a megtermelt áruk, szolgáltatások értékesítéséről. Az így keletkezett árbevétel újabb beszerzésekre lehet felhasználni (eszközök, gépek). A belső munkák egy részének az értékét is beleszámíthatjuk az árbevételbe, mivel az a teljes projekt költségvetésében pénze- ket szabadít fel, amelyek így más területeken hasznosíthatók.

3. Kiegészítő képzés

3.1. Ismeretfelújító órák (Felzárkóztatás)

3.2. Konzultáció

3.3. Európai uniós ismeretek

A kiegészítő képzés egyik fontos részét képezi a kulcsképesség-fejlesztés blokk: az ismeretfelújító órák és a konzultáció. Célja olyan készségek, képességek fejlesztése, illetve kialakítása, melynek birtokában a résztvevők nagyobb eséllyel kerülhetnek be, illetve vissza a munkaerőpiacra.

Területei:

- Megbízhatóság
- Pontosság
- Felelősségtudat
- Ambíció
- Alkalmazkodóképesség
- Kreativitás
- Nyitott gondolkodás
- Problémafelismerés, problémamegoldás
- Hatékony kommunikációs képesség
- Érzelmek, indulatok kontrollja
- Döntéshozás
- Személyközi kapcsolatok alakításának képessége

4. Mérőfldkővizsgák

Mérőfldkővizsgára a képzés során 3 alkalommal kerül sor. Általuk lehet a tanulókat folyamatos tanulásra ösztönözni – ez a szakmai vizsgára készüléskük során nélkülözhetetlen. Ezenkívül biztosított számukra a differenciált és folyamatos értékelés.

A legeredményesebbek minden csoportban „aranydíjakat” kapnak. A három részvizsga során lehet összegyűjteni a teljes kollektíót, ami szakmacsoportonként három, különböző méretű, szakmát szimbolizáló tárgyat jelent (pl. aranykanál, aranytégl, stb.). A mérőfldkővizsgák eredményének kiértékelése, követése az oktatók számára is fontos információ diákjaik tudásáról. Az oktatók visszajelzéseiből és ezekből az eredményekből kiderül, kinek van szüksége egyéni fejlesztésre, illetve további motiválásra.. Az is kiderül ilyenkor, melyik tantárgyak mennek kevésbé jól, hol szükséges változtatni a tanítási módszereken a siker érdekében.

5. Szakmai vizsga

A MIOK Pécsi Termelőiskola biztosítja tanulóik számára a szakmai vizsgák megszervezését, lebonyolítását a szakmai vizsga követelményeinek megfelelően.

Foglalkoztatási alprojekt

A Termelőiskolába jelentkező fiatalok nagy része aluliskolázott, elméleti tudásuk hiányos, ugyanakkor a választott szakmában hasznosítható gyakorlati ismeretekkel sokan rendelkeznek (pl. kőműves mellett segédmunkásként dolgozott már).

Abban az esetben, ha a jelentkező nem megfelelő eredményt ér el a felvételi vizsgán, felveszik a kapcsolatot az erre szakosodott segítő szolgáltatokkal, hogy problémájára más megoldási lehetőséghez jusson. Ha az írásbelin sikeresen szerepelt, értesítést kap a szóbeli felvételi időpontjáról, valamint arról, hogy milyen személyes dokumentumokat, illetve igazolásokat kell magával hoznia. (Erre azért van szükség, mert a tapasztalatok szerint a jelentkezők többsége az alapvető személyes iratokkal sem rendelkezik.)

A szóbeli felvételi eljárás

A felvételi elbeszélgetésen a szociálpedagóguson kívül még részt vesz egy vagy két szakértő, valamint a választott szakma szakoktatója, mestere annak érdekében, hogy megfelelő mértékben ki lehessen szűrni azokat a jelentkezőket, akik a sikeres írásbeli felvételi ellenére is alkalmatlanok a projektben való részvételre (szenvedélybetegek, alkoholisták, drogosok stb.). Itt vizsgálják még az egyén fizikai alkalmasságát, motivációját, rászorultságát, mentális és pszichés zavarait. Az elbeszélgetés után a szociális munkás, illetve a szociálpedagógus külön interjút készít a jelölttel, és annak adatait az ún. „szociális törzslapra” vezeti fel.

Képzési alprojekt

Céljai:

- A hallgatók felkészítése a szakmunkásvizsga elméleti és gyakorlati követelményeinek megfelelően
- Kulcsképeség-fejlesztés, egyéni és kiscsoportos felkészítés, korrepetálás
- Hallgatók értékelése

A képzés elemei:

- Elméleti képzés
- Gyakorlati képzés
- Kiegészítő programok
- Mérőföldkő-vizsgák
- Szakmunkásvizsga

1. Elméleti képzés

Az elméleti képzés mindig a szakma sajátosságainak megfelelő és elfogadott képzési programok alapján történik.

2. Gyakorlati képzés – tanműhelyi gyakorlat

A hallgatók a szakma alapfogásait, műveleteit sajátítják el. A programban a gyakorlat-orientált oktatást preferálják, mivel a résztvevők tanulási nehézséggel küzdenek. Így tudják őket leginkább motiválni, sikerélményhez juttatni, segíteni tanulmányaikban.

A gyakorlati oktatás két részből tevődik össze.

Tanműhelyi gyakorlat: Szakoktató vezetésével sajátítják el és gyakorolják a szakma fogásait.

Munkatapasztalat-szerzés: Munkahelyen, a munkahelyi vezető irányítása mellett gyakorolják a résztvevők a szakma fogásait, a foglalkoztatási alprojektben leírtak alapján.

Hiánypótló:

Olyan szakmákat is tanít, amelyek hiányoznak az iskolarendszerű képzésből, továbbá a szakmacsoportos modulrendszerű oktatással – a nyitott képzés lehetőségeit is felhasználva – teret ad a rokon szakmákban átjárható kiegészítő és továbbképző tanításnak, ezáltal javítva a szakmaváltás vagy a több lábon állás esélyét mind az alkalmazottként, mind a vállalkozóként elhelyezkedők között.

Rugalmas:

Mert lehetővé teszi a megye gazdasági-társadalmi változásaihoz igazodó kis létszámú, rövid idő alatt megvalósítható képzést, betanítást, a munkaerőpiachoz való igazodást. Elsősorban a terciér ágazatra összpontosítva a kisiparosi, lakossági szolgáltatási tevékenységre felkészítve olyan képzési modellt, amely követni tudja az ipar fejlődésének változásait.

A felkutatás, tájékoztatás módja:

- Írásos tájékoztatók, felhívások, szórólapok érdekeltekhez történő eljuttatása
- Médiumokon keresztül történő tájékoztatás, PR-cikkek elhelyezése
- Munkaügyi központban információs napok tartása
- Sajtótájékoztatók
- Együttműködés a Munkaügyi Szervezetek kirendeltségével a célcsoport felkutatásában

A FELVÉTELI ELJÁRÁS MENETE, ALKALMAZOTT TECHNIKÁK

A felvételi eljárás két lépcsőfokból áll:

- az első az írásbeli felvételi eljárás;
- második része a szóbeli és gyakorlati elbeszélgetés.

A kiválasztás szempontjai:

- Az egyén megfelel-e a meghatározott célcsoportnak?
- Az egyén tervei, elképzelései összhangban állnak-e program célkitűzéseivel?
- Megfelelő motivációval rendelkezik-e a választott szakma sikeres elsajátítására?
- Megfelelő fizikai erőnléttel rendelkezik-e?
- Rendelkezik-e azzal a minimális előismeret-anyaggal, amelyre a program során építeni lehet?

Az írásbeli felvételi eljárás két részből áll:

- Matematikai és számoláskészség, illetve -képesség felmérése
- Olvasási képesség és szövegértési készség felmérése

Az írásbeli feladatsor minden szakmacsoportnál más, a szakma elméleti tudásanyagához illeszkedő.

Ezek után a jelentkezők egy általános adatlapot töltenek ki, amelyből információk nyerhetők a jelentkező családi viszonyairól, hátrányairól, korlátozottságairól, motivációjának mértékéről. Ezen adatlap kitöltésére, illetve valós adatok közlésére a jelentkező nem kötelezett, viszont a tapasztalatok alapján a közöltek 80%-ban a valóságnak megfelelnek.

foglalkoztatást tud biztosítani, s üzemi kapcsolatai révén segíteni tudja az elsődleges munkapiacra való elhelyezkedést.

Felsőfokú vagy pénzügyi-adminisztratív végzettséggel rendelkező fiatalok, akik az intézmény adminisztrációjában, a munkák szervezésében és az oktatásban működnek közre. Az alkalmazás leginkább közhasznú munka és polgári szolgálat keretében valósul meg.

A fentiekből látható, hogy a termelőiskola nem követi a klasszikus projektszervezési modellt, amelyben a tranzitfoglalkoztatottak és a kulcsszemélyzet szerepe élesen elhatárolódik. A kétfajta foglalkoztatási forma összemosódása a modell rugalmasságát igazolja.

A MIOK ALAPÍTVÁNY PÉCSI TERMELŐISKOLÁJÁNAK PROGRAMJA

A Magyar Iparszövetség Oktatási Központ Alapítvány – amely akkreditált felnőttképzési intézmény – 1999 májusában a sikeres OFA tranzitfoglalkoztatási pályázat megvalósítására a BMMK támogatásával létrehozta a Pécsi Termelőiskola nevű projektet. A munka elkezdéséhez megfelelő személyi és tárgyi feltételeket teremtett, megnyerte ügyének Baranya megye Közgynélését és Pécs megyei jogú város Önkormányzatát is.

Az alapítvány felnőttképzési projektje – a Pécsi Termelőiskola – halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok képzését-foglalkoztatását és a róluk való gondoskodást vállalta. A projekt elsődleges célja, hogy Baranya megyében a fiatal pályakezdők körében csökkentse a munkanélküliséget, ezzel kihasználatlan humán erőforrást aktiváljon.

A projekt igyekszik alkalmazkodni a változó gazdasági és társadalmi körülményekhez, ösztönzően hat a munkaerőpiac intézmény- és eszközrendszerére, mert új működési formát, kezelési technológiát honosít meg.

A projekt olyan problémával foglalkozik, amelyre kevés a vállalkozó:

- alacsony képzettségű;
- szakmai tapasztalattal nem rendelkező;
- szociális és mentális hátrányokkal élő

fiatalok munkaerőpiacra való be- vagy visszavezetését vállalja, akik munkanélküliek, többségük szakmai végzettséggel sem rendelkezik, és a tartós munkanélküliség, a kirekesztettség veszélye fenyegeti őket.

A termelőiskola működése speciális, valójában nem iskolai rendszerű képzést folytat, hiánypótló, rugalmas felnőttképző intézménytípussal gazdagította a megye hálózatát.

Speciális:

Fő programja a tranzitfoglalkoztatás, amely a tanulás, a termelés, gazdálkodás egységében nyújt szakképzettséget, az átlagos felnőttképzéshez képest meghosszabbított időtartama lehetővé teszi a nagyobb gyakorlatyszerzést, jártasságok, készségek fejlesztését. Mintegy inkubátorház, úgy ad nagyobb esélyt, szociális támaszt az elhelyezkedéshez, vállalkozás alapításához. Általános tapasztalat ugyanis, hogy a képzés során nem alakul ki olyan termelési rutin, amely piacképes termékével megkönnyíti a vállalkozás kezdetét. Olyan szakképzéssel összekapcsolt gyakorlati foglalkoztatásra, tényleges piaci és munkaerő-piaci helyzetismeret kialakítására van tehát szükség, amely „kényszervállalkozás” helyett a sikeres vállalkozás útjára, illetve az eredményesebb munkahelykereséshez segíti a személyt.

Célcsoportok

Elsődleges célcsoport

A célcsoport meghatározása szinte egybeesik a dán modell célcsoportjával. Olyan 16-25 év közötti többszörösen hátrányos helyzetű, szakmai végzettséggel nem rendelkező munkanélküli fiatalok, akik:

- nem rendelkeznek általános iskolai végzettséggel (alapvizsgával);
- rendelkeznek alapfokú iskolai végzettséggel, de hiányos ismeretszintjük miatt alkalmatlanok a középfokú képzésre;
- középfokú iskolákból – nem megfelelő pályaválasztás vagy egyéb okok miatt – lemorzsolódtak;
- szociális, illetve magatartási zavarokkal küzdenek.

A termelőiskola tanulóinak összetétele úgy az előképzettséget, mint az életkort illetően heterogén. Az életkori felső határ nem merev, alkalmanként 30 éven felüli résztvevő is akad. Ugyancsak változatos a szociális háttér: állami gondozottak, csonka családban élők ugyanúgy megtalálhatók, mint a házas-, illetve élettársi kapcsolatban élők (azaz családjuk és gyermekeik eltartásáról is gondoskodniuk kell).

Jelentős a roma származású fiatalok aránya.

A heterogenitás mellett a többségre jellemző, hogy

- nem rendelkeznek olyan belső motivációval, akaratereővel és kitartással, hogy saját erejükkel ki tudnák használni a társadalom által felkínált lehetőségeket (szakmatanulás, elhelyezkedés);
- eddigi iskolai pályafutásuk során sorozatosan olyan kudarcélményeket szereztek, amelyek kiábrándultságot, hamis életszemléletet, olykor cinizmust és agresszivitást eredményeztek;
- szociális gondokkal és magatartászavarokkal küzdenek. A biztos családi háttér és a pozitív példa hiányában pótcselekvésekre kényszerülnek;
- nem szellemi fogyatékosok, hiányos alapismereteik ellenére kézügyességük és problémamegoldó képességük gyakran magas szintű;
- magas körükben a káros szenvedélynek hódolók aránya;
- némelyikük már bűncselekményt követett el, s büntető intézkedés hatálya alatt áll.

A célcsoportok bizonyos mértékben differenciálódnak a termelőiskolai tevékenységek három szakasza szerint.

Egyéb célcsoportok

Pályakezdő fiatalok, akik vagy túltelített szakmával rendelkeznek, vagy nem jutottak el a munkaadók megkívánta szakmai jártasság- és készségi szintre. Amennyiben ezek a fiatalok tanulmányaik befejezése után nem tudnak a szakmában elhelyezkedni, megszerzett tudásuk néhány év alatt devalválódik, de nem alakul ki náluk a megfelelő munkakultúra, munkafegyelem, a munkához való pozitív viszony sem. Mindez egy későbbi időszakban nehezíti vagy teljesen lehetetlenné teszi a munkába állást, nem beszélve a kialakulható devianciák veszélyéről. A termelőiskola e fiatalok részére – munkabér fejében – átmeneti

A szakmai alapozás a fiataloknak a munka világába történő bevezetését, az egyéni képességek kipróbálását, a pályorientációt szolgálja. Lehetőségük van a fiataloknak több szakmát kipróbálni, majd a szerzett tapasztalatok birtokában az oktatókkal és az intézményvezetéssel közösen kialakítani a szakmatanulás irányát.

Kimenet:

A szakképzés megkezdése a termelőiskolában

Szakképzés más intézményben, iskolarendszerű oktatásban

Elhelyezkedés szakképesítést nem igénylő munkakörben

B) Szakképzés: OKJ szerinti szakképzettség megszerzése

A második szakasz időtartama 13 hónap, a választott szakma elsajátítását szolgálja. Ennek során a foglalkoztatás és a gyakorlati képzés kiegészül az OKJ vizsgakövetelményekben rögzített szakmai elméleti tárgyak oktatásával.

Cél:

A szakképzettség megszerzése

A munkaerő-piaci és vállalkozási ismeretek oktatásával a résztvevők felkészítése a munkavállalásra, az esetleges vállalkozásra

A személyiségfejlesztő tréningekkel a munkavállaláshoz szükséges szociális kompetenciák elsajátítása. A személyiségfejlesztés egyaránt fontos az első szakaszból bekerültek, valamint az ebben a szakaszban belépők számára is.

Munka- és szakmai tapasztalatok megszerzése azáltal, hogy a képzésben részt vevők 1-2 hónapos időtartamú termelési gyakorlaton vesznek részt üzemekben, vállalkozásoknál. A gyakorlatok során egyúttal potenciális munkavállalókká válhatnak a fiatalok.

Kimenet:

Elhelyezkedés az elsődleges munkaerőpiacon

Továbbfoglalkoztatás a termelőiskolában

C) Foglalkoztatás

A harmadik szakasz időtartama 6–12 hónap lehet, a szakképesítést elnyerők továbbfoglalkoztatását szolgálja. Ennek formája: közhasznú munka, polgári szolgálat, amelyre azért van szükség, mert a fiatalok között vannak olyan gyengébb képességűek – bár szakmunkás-bizonyítványt szereztek –, akik nem jutottak el arra a szakmai szintre, hogy a teljesítménybérezés feltételei között tartós foglalkoztatásra tegyenek szert.

Cél:

Munkatapasztalat és gyakorlat szerzése azok számára, akik még nem alkalmasak az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésre.

Kimenet:

Elsődleges munkaerőpiac

Munkaerő-piaci program, járadék

abban jut kifejezésre, hogy a programban részt vevő fiatalok oktatóikkal közösen újítyják fel az iskolaépületet, teremtik meg és folyamatosan bővítik a képzés és foglalkoztatás tárgyi feltételeit. Az első két ciklus során a termelőiskola hallgatói és dolgozói 6 028 982 Ft értékben végeztek építő, felújító, fenntartó és működtetéssel kapcsolatos munkát az intézmény számára, továbbá 6 476 259 Ft nettó árbevételt realizáltak különböző bér munkák és szolgáltatások végzésével.

Az intézmény fenntartási munkálataiba valamennyi szakma résztvevői bekapcsolódtak.

A szabad munkaidő-kapacitásokat külső bér munkák és szolgáltatások végzésére használta fel az intézmény.

Ezek a bér munkák a jelentős árbevételen túl hírnevet és erkölcsi elismerést is jelentettek a termelőiskola részére. Ez a hírnév és elismerés tovább bővítette az intézmény külső kapcsolatrendszerét, ami hozzájárult ahhoz, hogy mindkét ciklusban sikerült megszervezni a program résztvevőinek kiegészítő termelési gyakorlatait olyan vállalkozásoknál, amelyek egyben potenciális munkahelyet is jelentettek a résztvevők számára.

A termelőiskola az első két ciklusban a kilépő hallgatók 60%-ának elhelyezését vállalta, a harmadik ciklusban ez az arány 80%-os volt. Az első ciklusból kilépők esetében a hat hónapos foglalkoztatási ráta 62,8%–84,3% között mozgott. A második ciklus hallgatóinál az első négy hónapban ez az arány 66%–70% közötti.

Az Első Magyar-Dán Termelőiskola módszertani anyagokkal, programok átadásával segítette azokat az intézményeket és megyei munkaügyi szervezeteket, amelyek a termelőiskolai projekt létrehozásán gondolkodtak.

Célok és tevékenységek

A termelőiskola elsődleges célja, hogy esélyt teremtsen a hátrányos helyzetű fiatalok munkaerő-piaci és társadalmi integrációjára. Ennek érdekében három – egymásra épülő vagy önállóan is megvalósítható – modult, illetve ciklust dolgozott ki.

A) Felzárkóztató, pályaorientáló szakasz

Az első szakasz időtartama 12 hónap, az általános iskolai bizonyítvánnyal nem rendelkező, illetve a középfokú képzésből alulképzettség vagy magatartási problémák miatt lemorzsolódott fiatalok közismereti felzárkóztatását, személyiségfejlesztését és szakmai alapozását szolgálja.

A közismereti felzárkóztatás során a fiatalok felfrissítik, illetve kiegészítik a szakmatanuláshoz szükséges általános iskolai ismereteiket, illetve felkészítést kapnak az általános iskolai osztályozóvizsgák letételéhez.

Cél:

A szakmatanuláshoz szükséges ismeretek elsajátítása, pótlása és megerősítése.

A személyiségfejlesztés és a szociális gondozás feladata a meglévő magatartászavarok csökkentése, a munka és tanulási motiváció felkeltése, a káros szenvedélyek mérséklése, a helyes viselkedés és munkakultúra elsajátításának segítése.

AZ ELSŐ MAGYAR-DÁN TERMELŐ ISKOLA ALAPÍTVÁNY PROGRAMJA

Az Első Magyar-Dán Termelő Iskola Alapítvány a Zala Megyei Munkaügyi Központ kezdeményezésére 1993-ban alakult azzal a céllal, hogy a Zala megyében élő 16–36 éves, többszörösen hátrányos helyzetű, alulképzett, szakmával nem rendelkező munkanélküliek felzárkóztatását, iskolarendszeren kívüli szakképzését és foglalkoztatását dán pedagógiai elvek alapján szervezze.

A dán modell magyarországi megvalósításának, illetve adaptálásának szándékát erősítette az a tény, hogy Dánia jelentős támogatást ígért az alapításhoz, beleértve a beruházás és a felszerelés költségeinek vállalását, de még a működtetésben is részt kívánt vállalni. A dán partner csupán megfelelő területet vagy épületet kért az indításhoz.

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata 1994-ben az Alapítvány használatába adta felújítási kötelezettséggel a csáscsobzoki városrész 250 éves, műemlék jellegű volt általános iskola épületét, amely 1000 m² alapterületű épületegyüttest és 1,6 ha. parkot foglalt magába.

Időközben – egy dániai pénzügyi takarékosági csomag következtében – meghiúsult a dán támogatás lehetősége.

Az Alapítvány ezt követően pályázatot nyújtott be a Munkaügyi Minisztérium PHARE irodájához és az Országos Képzési Tanácshoz. A sikeres pályázatok anyagi támogatásával 1995 szeptemberében 47 fővel kezdte meg tevékenységét Magyarország első munkaiskolája: az Első Magyar-Dán Termelőiskola. A PHARE-támogatásból négy szakma képzésének sikerült megteremteni a minimális tárgyi-technikai feltételeit: kőműves, festő, fémipar, kertészet.

1996-ban a Művelődési és Köznevelési Minisztérium PHARE-pályázatán egy tankonyha és egy ruhaipari tanműhely kialakításához kapott támogatást az intézmény. 1996-tól az Alapítvány évente folyamatosan pályázatot nyújtott be az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány felhívásaira, és a kapott támogatásokból tovább bővítette a szakképzés és foglalkoztatás tárgyi-technikai feltételeit. Mindeközben a Zala Megyei Munkaügyi Központ is folyamatosan és kiemelten támogatta az intézményt a Foglalkoztatási Alap, valamint a Munkaerő-piaci Alap decentralizált részéből.

Az – OFA által finanszírozott – első tranzitfoglalkoztatási komplex program indítására 1998-ban került sor.

A termelőiskolai képzés és foglalkoztatás iránya kapcsolódik a 250 éves műemlék jellegű épület felújításához: kőműves, festő, 2000-ig: bádogos; az intézmény működtetéséhez: szakács, kertész; továbbá a piaci szükségletekhez: varrómunkás, 2000-től: szerkezetlakatos.

Az első három ciklus során 6-6 szakmában összesen 190 fő OKJ-képzéssel egybekötött tranzitfoglalkoztatására vállalkozott a termelőiskola. A jelentős túljelentkezés miatt ezzel szemben 205 fő célcsoporthoz tartozó fiatal munkanélküli kapcsolódott be a programba. Az első két ciklusban 134 főből 130 fő fejezte be a programot, közülük 111 fő (85,3%) szerzett szakmai bizonyítványt, 2001 októberében pedig, a harmadik ciklusban 71 fő készült a sorra kerülő szakmai vizsgákra.

A foglalkoztatási program azon túl, hogy biztosítja az OKJ szintű képzés gyakorlati követelményeinek elsajátítását, jelentős értékteremtést is nyújt. A termelőiskola önépítő jellege

Erősíti ezt a tudatot, ha a környezet alakításában a fiatalok maguk is aktívan részt vesznek. Dániában például elv, hogy az épületek, műhelyek takarítását, karbantartását, felújítását, berendezését is a résztvevők végezzék. (Ezt a gyakorlatot követte a zalaegerszegi termelőiskola is, amely egy szinte romos épületben kezdte meg működését, s fokozatosan újul meg a fiatalok keze nyomán.)

A termelőiskoláknál ezért nagyon fontos:

- A pedagógiaiilag tudatosan kialakított környezet
- A tanulási folyamat áttekinthetősége
- Az oktatókhoz fűződő személyes kapcsolat

A problémákkal küszködő fiataloknak szükségük van egy olyan helyre, amely számukra megnyerő (és csábító), és olyan oktatókra, akik számukra hitelesek.

A termelőiskolákban a következő módszerek alkalmazhatók:

- Az individuálisan elkészített kerettervben a tanulás lépéseinek és a munkatartalmak rögzítése; a keretterv orientálja a fiatalokat is.
- Egyszerű termékek előállítása
- A követelményeknek való megfelelés redukált munkatartalmakkal
- A tanulási célok, tartalmak és az időbeni követelmények individualizálása
- A tanulás segítése
- A kulcsképeségek fejlesztése
- Olyan pedagógiai eljárás, amely figyelembe veszi a tanulási típusokat (vizuális, auditív, kinezetikus). A projektorientált tanulás a tanítási és tanulási folyamat olyan alkalmas szervezeti formáját és módszerét jelenti, ahol a szakképzés a szociális és szakmai kompetenciák egyidejű elsajátítását jelenti. A projektmunka, amelyet a fiatalok az oktatókkal együtt végeznek, lehetővé teszi az átláthatatlan és utasításos tananyagok azon részének elhagyását, amely sem a projektrésztvevők szakképzésének megkezdéséhez, sem a későbbi foglalkoztatás szakmai követelményeihez nem szükségesek.

A projektmunka már a foglalkoztatás első szakaszában stabilizálja a fiatalokat, ezzel erősíti tűrőképességüket, a saját magukért érzett felelősségüket.

Mivel a tanulási folyamat minden egyes lépése, üteme és a munkafeladat megfelel a résztvevők mindenkori fejlettségi állapotának, individuális segítségük hatékonyabban teljesíthető, mint más oktatási formákban.

Magyarországon 6 éve jött létre Zalaegerszegen az első Magyar-Dán Termelőiskola, azóta Pécsen is megindították a Magyar Iparszövetség Oktatási Központ Alapítvány Pécsi Termelőiskola programját. Ezek az intézmények egyúttal az OFA tranzitfoglalkoztatási projekt résztvevői is, mivel a dán modell rendkívüli rugalmas, az OFA-projekt és a termelőiskolai program felzárkóztatási filozófiája, megvalósítási gyakorlata pedig nagymértékben illeszkedik egymáshoz.

A termelőiskolák egyaránt lehetnek városokban és vidéken, tevékenységeikkel kapcsolódnak a helyi gazdasághoz, legyen az fém- vagy fatermékek előállítás, számítógépes szolgáltatások (videó, kiadványszerkesztés stb.), állattenyésztés avagy biogazdálkodás.

A legtöbb termelőiskola inkább üzemszerű képződmény, nevezhető akár tanüzemnek vagy tangyárnak, ahol a munkát nevelési feladatokkal kombinálják. A termelőiskolák valóságos és életszerű munkakörülményeket kívánnak nyújtani a résztvevőknek, és a reális feladatok és termékek révén őket a tanulásra és az önfejlesztésre ösztönözní.

Mitől termelőiskola a termelőiskola? Az előzőekben ez úgy fogalmazódott meg, hogy a termelőiskolai tanulás gyakorlatorientált, a termelésbe ágyazott. Mégis mi különbözteti meg más iskoláktól, hiszen ott is van gyakorlat, sőt termelés is? A jellemzők az alábbi négy – egymással összefüggő, egymást erősítő – szempontrendszer szerint foglalhatók össze:

- a) Didaktikailag: termelés és tanulás
- b) Szervezetileg: törekvés az autonómia kialakítására
- c) Pedagógiailag: a hátrányos helyzetűek személyiségfejlesztése
- d) Az „iskolakultúrát” illetően: a termelőiskola, mint az (ön)azonosulás helye

A termelőiskolákban a tanulási folyamatot úgy kell irányítani, hogy az egyén képességei utolérhetőek legyenek, ennek kell alárendelni a tevékenységeket, a szolgáltatásokat, a műhelyeket. Ha a fiatalok jól érzik magukat környezetükben, saját maguk fogják kialakítani életpálya-tervüket, az „individuílis curriculumot”.

A személyiségfejlesztés során döntő a szociális kulcskompetenciák elsajátíttatása és folyamatos fejlesztése. A kompetenciákon az alábbiakat értjük:

- A munka akceptálása: a tervezés–kivitelezés–ellenőrzés folyamatába való bevonással, a változtatás és a beleszólás lehetőségének megadásával elfogadtatni és elviselhetővé tenni a munkát
- Tűrő- és állóképesség
- Koncentrációs képesség
- A csoportmunka képessége (kooperáció)
- Kommunikációs készségek
- Munkaerkölcs (igényesség, lelkiismeretesség, pontosság megbízhatóság, felelősségérzet)
- Önállóság és kreativitás a munkafeladatok megoldása során

Az individualizált oktatás egyúttal megköveteli az oktatás moduláris formáját.

A szakmai és szociális képességek megszerzésének előfeltétele, hogy rendelkezésre álljanak a megfelelő oktatók. Alkalmazásuknál nem a formális iskolai végzettség a döntő, hanem elhivatottságuk, munka- és élettapasztalatuk.

A termelőiskola alapelvét tehát a kognitív, emocionális, szociális és tevékenységre irányuló – gyakorlati tanulási folyamatok összekapcsolása jelenti. A tanulási folyamatot egyaránt meghatározza az alkalmazott módszer, az oktató egyénisége és a csoport összetétele. Az oktatókkal és az egymással kialakított viszonyok döntő jelentőségűek.

Gyakorlati tapasztalatok igazolják, hogy éppen a hátrányos helyzetű fiatalok azonosulnak leginkább azzal a környezettel, ahol dolgoznak és tanulnak. A termelőiskola talán éppen az a hely, ahol először kaptak igazi törődést, ahol sikerélményben, s nem kudarcban volt részük.

A projektrésztvevők számára kifizethető átlagos egyhavi bruttó bértámogatás nem lehet magasabb a mindenkori minimálbér összegénél (2002-ben 50 eFt), vagy részmunkaidős foglalkoztatás esetén ennek megfelelő arányánál.

A dán termelőiskolai modell

A hátrányos helyzetű, a „normál” iskolarendszerből lemorzsolódott fiatalok felzárkóztatását, alapkészségeinek fejlesztését, szocializációját, szakképzésre való előkészítését és szakképzését ma Magyarországon csak néhány erre specializálódott intézmény vállalja és végzi sikeresen. Az előzőekben bemutatottak ennek a körnek a reprezentánsai. Ezek az intézmények a szocializálást, a magatartási devianciák, beilleszkedési zavarok leküzdését, vagyis a fiatalok tanulásra és munkavégzésre alkalmassá tételét tekintik elsődleges feladatuknak, hogy ezáltal biztosítsák a fiatalok ismeretpótlását, továbbtanulását, szakképzését és munkaerő-piaci esélyeinek javítását.

Európában erre az egyik legéletképesebb megoldás a dán termelőiskolai modell, amelynek lényege, hogy bár iskolának nevezik, mégsem iskola. Dániában, amely Magyarországnál kisebb ország, 100 intézményben végzik az iskolarendszerből kihullott fiatalok szocializálását, munkára és tanulásra való előkészítését. A modell sikerét bizonyítja, hogy mára már Németországban, Ausztriában, Portugáliában, Írországban, Nagy-Britanniában, Hollandiában, Norvégiában, Svédországban, Finnországban, Szlovéniában, Lengyelországban, Csehországban, Oroszországban is működik termelőiskola, Koszovóban pedig napjainkban folyik feltételeinek megteremtése.

A dán termelőiskolai modell egyesíti magában mindazokat az előnyöket és eredményeket, amelyeket más felzárkóztató programok külön-külön képviselnek. Rugalmassága lehetővé teszi folyamatos megújulását, alkalmazkodását, ezáltal egymástól különböző oktatási rendszerű országokban való megvalósíthatóságát.

Dán partnereink úgy fogalmaztak, hogy a termelőiskolának „csupán” a következő három kritériumnak kell megfelelnie:

Demokratikus szervezet

Az oktatói tekintélyelv helyett egyenrangúsági viszonyok

Munkába ágyazott tanulás

Innentől kezdve érvényesülhet „nagy mama törvénye”: aki dolgozik, az tanul is.

A termelőiskolák olyan intézmények, ahol a munka és tanulás sajátos kombinációjával valósul meg a szakmai képzés. A termelőiskola résztvevői – különböző szintű – szakmai képzettségeket szerezhetnek meg. Ezek a képzettségek nem feltétlenül az államilag elismert (Magyarországon OKJ) szakképesítéseket jelentik csupán, hanem az olyan szakmai kompetenciák elsajátítását, amelyek bizonyos munkakörök betöltésére már alkalmassá teszik az egyént. A szakmai kompetenciáknál még fontosabbak a szociális kompetenciák (együttműködési képesség, csapatszellem, munkahelyi lojalitás, megbízhatóság, felelősség, pontosság stb.), amelyek fontosabb munkahelyi elvárások, mint a formális végzettséget igazoló bizonyítványok.

A termelőiskolai tanulás során a résztvevők olyan eladható árukat állítanak elő, illetve olyan szolgáltatásokat végeznek, amelyek leginkább helyi szükségleteket elégítenek ki.

Megnevezés	Feladatai
	A kulcsképeségek fejlesztése A projektrésztvevők pszichoszociális problémáinak felismerése, a mester kompetenciáját meg nem haladó mértékű akut kezelésük, jelzésük a szociális munkás vagy szociálpedagógus felé
20 fő projektrésztvevőként, szükség szerinti időszakra 1 fő (főfoglalkozású részmunkaidős vagy megbízási szerződéssel alkalmazott) felzárkóztató tanár, fejlesztőpedagógus vagy egyéb szakember	A projektrésztvevők felzárkóztatása egyéni tervének elkészítése; a projektrésztvevők tanulási képességének fejlesztése korszerű tanulási módszerek elsajátíttatásával; a szakmai elméleti képzésben és a gyakorlati oktatásban való eredményes részvételhez szükséges alapismeretek elsajátíttatása; a verbális és nonverbális kommunikációs készségek fejlesztése; idegen nyelv oktatása; számítástechnikai alapismeretek oktatása; alapvető társadalmi és állampolgári ismeretek átadása stb.
Szükség esetén 10 projektrésztvevőnként 1 fő teljes munkaidős, főfoglalkozású segéd*	A mester munkájának segítése; (az eredményes képzés igényelte) csoportbontás esetén a projektrésztvevők munkatevékenységének segítése; anyagbeszerzés, szállítás stb.
1 fő megbízási szerződéssel alkalmazott szupervizor	A projektszemélyzet hatékony együttműködésének elősegítése; a projektszemélyzetben belüli, a projektszemélyzet és a projektrésztvevők közötti konfliktusok megelőzése, megoldásának segítése; a projektszemélyzet tagjai kiegészésének megelőzése

* Alkalmazásuk nem kötelező.

A projektmenedzser kizárólag felsőfokú képesítéssel, a feladatai ellátásához szükséges tudással és legalább 5 éves vezetői gyakorlattal rendelkező, a hátrányos helyzetű munkanélküliek problémáit, az őket segítő módszereket jól ismerő személy lehet.

A projekt megvalósításában közreműködő szakemberek kizárólag feladataiknak megfelelő (szakirányú) felsőfokú képesítéssel, a hátrányos helyzetű munkanélküliekkel (fiatalokkal) való foglalkozásban megfelelő tapasztalatokkal rendelkező személyek lehetnek.

A mesterek (szakoktatók, műhelyfőnökök), a segédek és a projektadminisztrátor középfokú végzettségűek is lehetnek.

Ha a projekt által alkalmazott személyek (a szakemberek és a foglalkoztatottak együttes) száma meghaladja a 100 főt, akkor alkalmazni kell 1 fő TB-ügyintézőt is.

Egy csoport esetén a projektmenedzser látja el a pedagógiai alprojektmenedzser vagy a termelésirányítás feladatait is. (Ebben az esetben a projektmenedzser olyan szakember kell legyen, akinek vannak tapasztalatai a szakképzés vagy a termelés szervezésében, irányításában, koordinálásában is.)

Egy csoport esetén a pénzügyes részfoglalkozásúként vagy megbízási szerződéssel alkalmazható.

A projektszemélyzet egészére számított egyhavi bruttó bértámogatás egy vagy két csoport esetén nem lehet magasabb a mindenkori minimálbér 3-szorosánál (2002-ben 150 eFt), három vagy négy csoport esetén 3,5-szeresénél (2002-ben 175 eFt), öt csoport esetén pedig 3,8-szeresénél (2002-ben 190 eFt).

Megnevezés	Feladatai
1 fő teljes munkaidős, főfoglalkozású termelésirányító szakember	<p>A projekt megvalósítása során végzett termelés vagy szolgáltatás folyamatainak tervezése, szervezése, összehangolása; a termelés vagy szolgáltatás feltételeinek biztosítása; a termékek vagy szolgáltatások minőségének ellenőrzése, értékelése, nem megfelelő minőség esetén a képzés esetleges korrekciójára javaslatok kidolgozása; a termékek vagy szolgáltatások értékesítésének szervezése; a termelés vagy szolgáltatás tervezésével, szervezésével, feltételei megteremtésével és az értékesítéssel összefüggő ismereteknek a képzésbe való bekapcsolása</p> <p>A projektbe bevonni kívántak rekrutációjának, kiválasztásának irányítása, szervezése. A projektrésztvevők személyiségének rendeződését szolgáló pszichés klíma kialakulása feltételeinek megteremtése, folyamatos biztosítása; a projektrésztvevők munka- és tanulási motivációja, a csoportkohézió erősödése feltételeinek biztosítása; a projektrésztvevők körülményei feltárásának, javításának szervezése, irányítása; a krízishelyzetek kezelése feltételeinek kialakítása; az utánkövetés, utógondozás szervezése, irányítása</p>
20 fő foglalkoztatottként 1 fő (teljes munkaidős, főfoglalkozású) szociális munkás vagy szociálpedagógus	<p>A projektszemélyzet szociális érzékenységének, probléma- és konfliktuskezelő képességének fejlesztése</p> <p>Részvétel a projektbe jelentkezők kiválasztásában; a projektrésztvevők szociokulturális körülményeinek, pszichoszociális állapotának felmérése; a projektrésztvevőkkel egyeztetett, személyiségfejlesztésükre és szociális körülményeik javítására vonatkozó egyéni fejlesztési tervek kialakítása; a projektrésztvevők családi körülményeinek feltárása, szükség esetén szakellátó intézmények segítségének közvetítése; a családtagok és a projekt közötti kapcsolatok kiépítése, erősítése; a projektrésztvevők munka- és tanulási motivációinak, a csoportkohézióinak (esetleg élménypedagógiai módszerek bevonásával történő) erősítése; közreműködés akut krízishelyzetek elhárításában; részvétel a projektrésztvevők elhelyezkedésének, munkába állásának előkészítésében; a projektrésztvevőknek a projektről való leválásának segítése; a projektből kilépők nyomon követése, utógondozása</p> <p>Részvétel a kulcsképessegek fejlesztésében</p>
1 fő, teljes munkaidős, főfoglalkozású pénzügyi szakember	Költségvetés készítése, könyvelés, pénzügyi beszámolók készítése stb.
1 fő, teljes munkaidős, főfoglalkozású projektadminisztrátor	Az adminisztrációs munka elvégzése, projektdokumentáció kezelése stb.
Szakmanként 1 fő, teljes munkaidős, főfoglalkozású mester (szakoktató, műhelyvezető)	A projektrésztvevők termelő (szolgáltató) tevékenységének közvetlen irányítása; a tanulási- és munkamotiváció erősítése; a helyi képzési szakmai programból adódó gyakorlati oktatási feladatok végrehajtása; a projektrésztvevők szakmunkásvizsgára való felkészítése

Megnevezés	Feladatai
1 fő teljes munkaidős, főfoglalkozású projektvezető	<p>A projekt eredményes végrehajtásához a szakmai személyi, szervezeti és pénzügyi feltételek biztosítása; a projekt egészének szervezése, koordinálása, irányítása, az egyes alprojektek összehangolása; a projekt szakaszainak értékelése; a projektdokumentáció kialakítása, vezetésének ellenőrzése; a szakmai beszámolók, értékelések elkészítése</p> <p>A projekt végrehajtásában közreműködő szervezetekkel, intézményekkel való kapcsolatok fenntartása, együttműködésük koordinálása. Kapcsolattartás a projekt eredményes megvalósításában közvetlenül vagy közvetve érdekelt szervezetekkel, intézményekkel</p> <p>A projektszemélyzet emberi és szakmai összehangolódásának szervezése; a projektműködési szabályok kialakulásának, a szakmai kompetenciák elhatárolódásának és harmonizációjának elősegítése; a szakemberek közötti hatékony együttműködés, a szakemberek egymás közötti, a szakemberek és a projektrésztvevők közti konfliktusok megelőzése, illetve kezelése feltételeinek, a szervezetfejlesztés és a szupervízió lehetőségének biztosítása</p> <p>A projektszemélyzet szociális érzékenysége, probléma- és konfliktuskezelő képessége fejlesztése feltételeinek biztosítása.</p> <p>A projektrésztvevők személyiségének rendeződését szolgáló pszichés klíma kialakulása feltételeinek megteremtése, folyamatos biztosítása</p> <p>A projektbe bevonni kívántak rekrutációjának, kiválasztásának irányítása, szervezése; a projektrésztvevők munka- és tanulási motivációja, a csoportkohézió erősödése feltételeinek biztosítása; a projektrésztvevők körülményei feltárásának, javításának szervezése, irányítása; a krízishelyzetek kezelése feltételeinek kialakítása; a nyomon követés, utógondozás szervezése, irányítása</p> <p>A projekt folyamatos elemzése, értékelése; a projekt továbbfejlesztésével kapcsolatos tevékenység szervezése, koordinálása; a hasonló – hazai és külföldi – projektekkel való kapcsolatok kiépítése, fenntartása és fejlesztése; a projekt végrehajtása során szerzett tapasztalatok, eredmények rendszerezése, összefoglalása, publikálása; a projekttel kapcsolatos PR-tevékenység</p>
1 fő teljes munkaidős, főfoglalkozású pedagógiai alprojektvezető	<p>A pályaaorientáció, a felzárkóztatás-ismeretfelújítás, a foglalkoztatással összekapcsolt képzés helyi szakmai programja stb. végrehajtása feltételeinek biztosítása; az elméleti képzés, a kiegészítő gyakorlati oktatás szervezése; a termelés (a szolgáltatás), a gyakorlati oktatás, az elméleti oktatás és a kiegészítő gyakorlati oktatás összhangjának biztosítása; a kulcsképessegek fejlesztése feltételeinek biztosítása; a köztesvizsgák és a szakmunkásvizsga szervezése; a mesterek (szakoktatók) (tovább-) képzésének szervezése</p>

d) A pszichoszociális alprojekt a projektben részt vevők szociokulturális (családi, lakás-, anyagi stb.) körülményeinek és személyiségük (pszichoszociális állapotuk) rendeződésének, fejlődésének elősegítését szolgálja.

A személyiségfejlesztés nem merülhet ki tréningekben, hanem mindenekelőtt olyan pszichés klíma megteremtésére és fenntartására kell törekedni, amely mintegy magamagától elősegíti a pszichoszociális állapot rendeződését.

Kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy részt vehessenek a projekt egyes szakaszai megtervezésében, a projekt megvalósítását, valamint az őket érintő döntésekben, a projekt-szakaszok, a projekt egészének értékelésében is.

e) Arra kell törekedni, hogy a szakmai ismeretek mellett a munkaerőpiacon magasra értékelt kulcsképessegek (a megbízhatóság, a pontosság, a felelősségtudat, az ambíció, az alkalmazkodóképesség, a kreativitás, a nyitott gondolkodásmód, a kommunikációs képességek, a csoportban való együttműködés képessége, a problémafelismerő, problémamegoldó képesség, a tanulásra való képesség) is sajátjukká legyenek.

Indokolt esetben szükség lehet arra is, hogy a projektrésztvevők idegen nyelvet tanuljanak, vagy alapvető számítástechnikai ismereteket is kapjanak.

f) Az elhelyezkedés előkészítése arra szolgál, hogy a projektből kilépő, már szakképzettséggel rendelkező résztvevők – az első munkaerőpiacon – munkahelyhez jussanak. Ennek érdekében még a tranzitfoglalkoztatás ideje alatt kell velük együtt álláshelyeket feltárni, és a leendő munkahellyel a kapcsolatokat fokozatosan kiépíteni.

A résztvevők egy része olyan erősen kötődhet a projekthez, hogy az abból való kiválásukat (leválásukat) is segíteni kell.

Az is elképzelhető, hogy a projektből való kilépés után együtt maradnak, s – akár a szervezet kebelén belül, de – önálló vállalkozásként biztosítanak munkát és megélhetést a tranzitprojektből kilépők számára.

Elfogadható megoldás az is, ha a projektből kilépők továbbra is a szervezet alkalmazottjai maradnak, amely – az ott szerzett képzettségüknek megfelelő munkakörökbe – kikölcsönzi őket.

g) A projektből kilépők és az első munkaerőpiacon elhelyezkedők nyomon követése arra szolgál, hogy a projektet megvalósító szervezet értékelje annak hatékonyságát, s a kapott eredményeknek megfelelően, a következő ciklus tervezésekor ha kell, módosítson a tranzitprojekt tervén.

De talán még ennél is fontosabb, hogy – szükség szerinti utógondozásuk révén – a projektből kilépők segítséget kapjanak az új munkahelyükön történő sikeres beilleszkedésükhöz és az esetleges (egyéni, családi, munkahelyi) problémáik vagy kríziseik megoldásához is.

SZAKMAI, LÉTSZÁM- ÉS PÉNZÜGYI NORMÁK

a) A projektben részt vevők száma csoportonként átlagosan 10 fő. Egy projektben nem lehet több 5 csoportnál, tehát 50 főnél.

A projektben a következő feladatok elvégzése és szakemberek alkalmazása [kivéve a segédekét valamint a 3. g) pont esetét] kötelező:

érdekeit szolgálja, akár úgy, hogy az előállított termék (vagy szolgáltatás) eladható legyen, és árbevételt hozzon.

Célszerű a képzést modulszerűen tervezni és végrehajtani, s az egyes modulok végén közzes vizsgát tartani.

Lehetővé kell tenni, hogy a projektben részt vevők folyamatosan részt vehessenek a képzés alapját jelentő termelést vagy szolgáltatást kísérő tervező, szervező, adminisztrációs stb. tevékenységekben (pl. az egyes tevékenységek, termékek tervezésében, az ár kalkulációban, az anyagok és más egyebek beszerzésében, vásárlásában, szállításuk megszervezésében, az értékesítésben stb.).

A gyakorlati ismeretek közül azokat, amelyek elsajátítását a produktum előállítása vagy a szolgáltatás nyújtása során nem lehet biztosítani, a projekt résztvevőinek – ún. kiegészítő gyakorlati oktatás során – olyan gyakorlóhelyen kell megkapniuk, ahol erre mód van. A kiegészítő gyakorlati oktatást biztosító szervezetettel, társasággal kötött megállapodást vagy szerződést a pályázathoz mellékelni kell.

A gyakorlati képzés mellett biztosítani kell a projektben részt vevők elméleti képzését is. Legjobb, ha a projekt résztvevői – heti 1 nap – iskolai keretek között tanulják a szakmai elméletet, s így csökkenhetnek az iskolával szemben korábban kialakult előítéleteik. Az elméleti képzés más formái (pl. a nem iskolai keretek között zajló elméleti képzés, a tömbösített elméleti képzés stb.) is elfogadhatóak.

SZEMPONTOK A KÉPZÉST ÉS FOGLALKOZTATÁST ELŐKÉSZÍTŐ ÉS KIEGÉSZÍTŐ ALPROJEKTEK TERVEZÉSÉHEZ

a) A projekt megvalósításában közreműködő szakemberek hatékony együttműködésének elősegítése érdekében célszerű olyan (csoport)technikákat alkalmazni, amelyek pszichés terheik csökkentéséhez, kiegészük megelőzéséhez is hozzájárulnak (szervezetfejlesztés, esetmegbeszélések, konzultációk, egyéni és csoportos szupervízió stb.).

Szupervíziót csak erre jogosult személy végezhet.

b) A tranzitfoglalkoztatás előkészítése (a projektrésztvevők felkutatása, közülük – a projekt szempontjából – leginkább megfelelők kiválasztása, ráhangolásuk, motiválásuk az előttük álló feladatokra és lehetőségekre, pályaorientációjuk, felzárkóztatásuk vagy ismereteik felújítása stb.), valamint a foglalkoztatást kísérő pszichoszociális alprojektek mind azt szolgálják, hogy a lehető legkisebb legyen a projektből való lemorzsolódás, és a lehető legtöbbben tegyenek sikeres szakmunkásvizsgát.

Az előkészítő és kiegészítő alprojekteket a projektbe bevonni kívántak egyéni szükségleteihez kell igazítani, s éppen ezért a pályázatban – ezek részletes kifejtésekor – általánosságok helyett megvalósításuk konkrét tervét kell bemutatni.

c) Felesleges pályaorientációt tervezni akkor, ha a projektben csak egyetlen szakmában indul foglalkoztatás. Több szakma esetén viszont alkalmas kell adni arra, hogy a résztvevők valamelyik szakma melletti elköteleződésük előtt kipróbálhassák magukat legalább azokban, amelyek érdeklik őket. Ezt nem pótolja az ún. pályaorientációs tréning.

ügyelet alatt álló, szabadságvesztésre ítélt (vagy onnan szabadult), valamilyen okból veszélyeztetett (fiatal) munkanélküliek.

A tranzitfoglalkoztatási projektek támogatásával az a cél, hogy ilyen módon a munkanélkülieknek ez a csoportja is szakképzettséghez jusson, s ezen keresztül jelentősen megnőjenek munkaerő-piaci (re)integrációjuk esélyei. Középfokú végzettséggel rendelkező munkanélküliek csak akkor vehetnek részt tranzitfoglalkoztatási projektekben, ha azt pályakorrekciójuk szükségessége indokolja: legalább egy éven keresztül regisztrált munkanélküliek voltak, s ez alatt az idő alatt nem vettek részt olyan képzésben, amelyet a munkaügyi központ támogatott.

AZ OFA-TÁMOGATÁS ELNYERÉSÉHEZ SZÜKSÉGES, PÁLYÁZÓ INTÉZMÉNYEK SZÁMÁRA ELŐÍRT FELTÉTELEK

A képzésnek meg kell felelnie az 1993. évi LXXVI. szakképzési törvényben, a 2001. évi CI. felnőttképzési törvényben, az Országos képzési jegyzékben (OKJ) és a 45/1999. sz. OM-rendeletben foglaltaknak.

A pályázónak igazolnia kell, hogy kezdeményezte a Felnőttképzési Akkreditáló Testületnél (FAT) az intézmény vagy a felnőttképzési program akkreditációját. Amennyiben a FAT elfogadta vagy elutasította az akkreditációt, úgy arról az OFA-t tájékoztatni kell.

A részletes projekttervnek tartalmaznia kell a képzés helyi szakmai programját, amelynek meg kell felelnie az előbbi jogszabályoknak, valamint a szakmai tantárgyak központi programjaiban és az adott szakképesítés szakmai és vizsgakövetelményeiben leírtaknak is.

A projektben részt vevők a foglalkoztatás során végzett (termelő vagy szolgáltató) tevékenységük közben – s nem attól elkülönítve – sajátítják el azokat a gyakorlati ismereteket, amelyekre sikeres szakmunkás-vizsgájukhoz szükségük van. A képzés helyi szakmai programjának kialakításakor ezt – az egyik legfontosabb, a tranzitfoglalkoztatás lényegét jelentő – módszertani alapelvet is figyelembe kell venni.

A helyi szakmai programot úgy kell kialakítani, hogy az a projektrésztvevők adottságaira, meglévő, a képzés során mozgósítható ismereteire, képességeire épüljön, s ne a magukkal hozott hiányosságok kapjanak hangsúlyt. Minden résztvevő számára egyéni, velük egyeztetett tervet kell kidolgozni, amely a képzésen túl pszichoszociális (személyiség-) fejlesztésük, felzárkóztatásuk tervét is magában foglalja.

A részletes projekttervben a helyi szakmai program mellett el kell készíteni a foglalkoztatással összekapcsolt képzés hálótervét is. Ebben – havi bontásban – be kell mutatni a foglalkoztatás során elvégzendő feladatokat, elkészítendő termékeket (a nyújtandó szolgáltatásokat), vele párhuzamosan az ezek végrehajtása, illetve elkészítése során elsajátítható gyakorlati ismereteket, továbbá az egyes feladatok végrehajtását megelőző vagy kísérő elméleti ismereteket és az egyes modulokat lezáró köztes vizsgákat is.

Ha szükség van kiegészítő (külső szervezetnél végzett) gyakorlati oktatásra (foglalkoztatásra), akkor azt ugyanúgy be kell építeni a hálótervbe, mint a belső képzés folyamatát. A hálóterv elkészítése mindezek időbeli összehangolásának megtervezését szolgálja.

Fontos, hogy a foglalkoztatás értékeremtő tevékenység legyen, akár úgy, hogy a projektben részt vevők szükségleteit, a projektet megvalósító szervezet vagy annak környezete

- bármilyen iskolaszerű (pl. iskolarendszerű vagy tanfolyami) képzés eredményt - szakképzettséget - hozna. Az iskolaszerű képzésben esélytelen munkanélküliek szakképzése csak a termeléshez vagy szolgáltató tevékenységhez kapcsolódó, arra épülő, azzal szerves egységet alkotó képzés révén lehet eredményes.

Egy, már értékelt ciklus eredményei

Szervezet	A program székhelye	Inkuló létszám (fő)	A sikeresen vizsgázók száma (fő)	A szakmai elméleti vizsgák átlaga	A szakmai gyakorlati vizsgák átlaga	A munkába állók száma a kilépést követő 6. hónapban (fő)	Árbevétel (eFt)	A legutolsó ciklusra fordított OFA-támogatás (eFt)
Magyar Iparszövetség Oktatási Központ Alapítvány	Pécs	50	49	4,1	3,9	45	5 765	71 360
Vargabetű Klub-Műhely Egyesület	Budapest	23	21	3,7	3,9	16	2 018	15 600
Jóléti Szolgálat Jászszentlászló és Mőricgát Alapítványa	Jászszentlászló	36	35	3,9	3,7	29	9 622	39 000
Első Magyar-Dán Termelő Iskola Alapítvány	Zalaegerszeg	71	58	2,9	3,2	60	7 650	77 770
Emberbarát Alapítvány	Budapest	12	12	3,2	4,0	12	24 000	15 600
RÉS Egyesület	Debrecen	12	11	3,7	3,2	10	1 000	15 600
1000 Mester Egyesület a Fiatalokért	Szigetszentmárton	48	41	2,8	2,7	36	22 052	77 621
Összesen		252	227	3,5	3,5	208	72 107	312 551

Konkretizálva a tranzitfoglalkoztatási projektben részt vehetnek

- a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező munkanélküliek;
- középfokú végzettségű, legalább egy évig regisztrált munkanélküliek, ha pályakorrekciójuk indokolt;
- legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező vagy középfokú végzettségű, de pályakorrekcióra szoruló, gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló (vagy onnan kikerült), gyógyult (vagy gyógyulófélben lévő) szenvedélybeteg, hajléktalan, pártfogói fel-

szen ezen időszak alatt nem rendelkeznek jövedelemmel, pedig gyakran nemcsak a maguk, hanem családjuk eltartásáról is gondoskodniuk kell. Vannak, akik az iskolai rendszerű felnőttoktatásban esti, levelező tagozaton szerzik meg a szakképzésbe való bekapcsolódáshoz szükséges végzettséget, majd az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben a szakképzettséget, ez azonban csak szintén az érintettek kis része számára járható út.

Ennek a nagyon heterogén célcsoportnak van egy olyan, becslések szerint százezres nagyságrendű leghátrányosabb helyzetű, és nem ritkán a társadalomra is veszélyes része, amely csupán képzéssel nem hozható a munkaerőpiacon kedvezőbb helyzetbe. *Számukra csak speciális komplex programok indításával nyílik esély a felzárkózásra*, ahol egyszerre több területen kapnak segítséget; általános és szakmai képzésük mellett lehetőség van a társadalmi beilleszkedés általános szabályainak elsajátítására (szocializálódásukra), valamint megélhetésük érdekében a képzéssel párhuzamos foglalkoztatásukra (teljesítménnyel arányos munkabér fizetésére), illetve munkaerő-piaci elhelyezkedésük hathatós támogatására is.

A továbbiakban bemutatott hazai kísérletek is bizonyítják, de az Európai Unió országainak ez irányú gyakorlata is alátámasztja, hogy bármennyire is költséges az ilyen programok megvalósítása, ez az egyetlen lehetőség ezen célcsoport tagjainak helyzetbe hozására.

KÍSÉRLETEK A FELZÁRKÓZTATÁSRA A FELNŐTTKÉPZÉS KERETÉBEN

AZ OFA TRANZITFOGLALKOZTATÁSI PROJEKT

Az OFA által finanszírozott első tranzitfoglalkoztatási komplex program indítására 1998-ban került sor.

A komplex tranzitfoglalkoztatási projekt a foglalkoztatással szerves egységben megvalósított, iskolarendszeren kívüli, a kulcsképeségek fejlesztésével összekapcsolt, OKJ-s szakképesítést nyújtó képzés. Ezt alaposan előkészített kiválasztás után pályaaorientáció, felzárkóztatás vagy ismeret-felújítás, motiválás előzi meg és kíséri; a foglalkoztatottak egyéni pszichoszociális problémáinak megoldását segítő folyamatos szolgáltatás(ok) egészít(ik) ki, a projektből kilépők elhelyez(ke)dése követi, végül nyomon követésük, utógondozásuk zárja le.

A célcsoport

Jelentős számban élnek Magyarországon olyanok, akiknek nincs középfokú iskolai végzettségük, szakképzettségük; számukat évről-évre gyarapítja az iskolarendszertől végzettség nélkül kilépő pályakezdeők népes tábora. Hiába a gazdasági fellendülés, ők – szakképzettség nélkül – továbbra is esélytelenek maradnak a munkaerőpiacon. Szakképzetlenségük oka sajátos szociokulturális körülményeik következtében kialakult érték- és normarendszerükben kereshető, amely gyakran jelentősen különbözik az iskola által közvetített és elvárt érték- és normarendszertől. Emiatt az iskolához való viszonyuk olyan mértékben megromolhat, hogy az az iskolától való végleges elidegenedésükhöz vezethet. Ilyen esetben nem sok remény van arra, hogy számukra – kudarcaik és kialakult előítéleteik miatt

ÖSSZEGZÉS

Az eddig megvalósított hazai kísérleti programok és az Európai Szociális Alap által meghirdetett pályázat alapján a 2005 februárjában induló programok célcsoportja, célkitűzései, illetve az alkalmazott eszközök, eljárások és a finanszírozás nagymértékben koherensek egymással.

Az ismertetett programok célcsoportját a leghátrányosabb helyzetű, hagyományos képzésbe már be nem vonható emberek képezik, számukra a cél a munkaerő-piaci integráció-reintegráció. A kitűzött cél kizárólag a foglalkoztatást mint prioritást vállaló komplex programok szervezésével érhető el. A foglalkoztatással egybekapcsolt képzés, a szociális gondoskodás és szocializáció alapvető feltételei a sikeres megvalósításnak.

Az OFA-programok, benne a termelőiskolai program finanszírozása többszörös volt, ebből kb. 1,7 millió Ft/fő támogatást az OFA, a többit a munkaügyi központok biztosították, illetve saját bevételek fedezték a teljes költséget. A 13–16 hónapos futamidejű projektek egy főre vetített költsége 2,1–2,4 millió Ft volt. Az ESZA 2005-ben indult projektjeinek futamideje 22 hónap, fajlagos költsége 3 millió Ft/fő. *Ennél kisebb ráfordítással nem lehet sikeres programot végrehajtani.*

Az ilyen programokban jelenleg részt vevők száma töredéke a rászorulóknak. A program kiterjesztésének nemcsak finansziális akadályai vannak, pillanatnyilag az anyagi feltételek megléte esetén se lenne lényegesen több alkalmas intézmény a célcsoport befogadására. A hálózat bővítése tehát ezen a téren is átgondolt koncepciót, előkészítő fejlesztő munkát igényel.